

Posudek rigorózní práce Jiřího Matyáše Emancipační hnutí českého dělnictva na Lounsku v letech 1868-1938, Praha 2007, 244 s.

Posledních patnáct let byla tematika dělnického hnutí na okraji zájmu historiků. Proto vítám předloženou práci, která si klade za cíl zkoumat spolkový život dělnictva a nižších vrstev společnosti metodami moderních sociálních dějin v zemědělském regionu sousedícím se dvěma průmyslovými regiony.

Oceňuji, že práce se opírá o rozsáhlou pramennou základnu. Autor svědomitě prozkoumal archivní prameny uložené ve Státním okresním archivu v Lounech a využil tištěné prameny i bohatou, ale zčásti zastaralou literaturu celostátní i regionální povahy. V úvodu se kriticky vymezil k dosavadním výsledkům bádání v sledované oblasti, přičemž pečlivě diferencoval a upozornil i na přínosné interpretace v řadě dřívějších prací. Při zpracování rigorózní práce se autor snažil o nové přístupy při sociální stratifikaci, zkoumal cíle a způsoby spolčování i hodnotové preference dolních vrstev obyvatelstva jak v samotných Lounech tak i celém regionu. Inspirován metodickými přístupy prací J. Matějčka a J. Machačové sledoval emancipační snahy nejen dělnictva, ale i dalších sociálních skupin patřících k dolním vrstvám.

Výklad emancipačních snah uvádí kapitola o sociálně ekonomickém a kulturním profilu Lounska, kde je shromážděno velké množství cenných údajů. Chybí mi však shrnutí, odlišující tento region s rozhodující úlohou intenzivního zemědělství od sousedních již průmyslových regionů - Kladenska a Podkrušnohoří. Právě tyto odlišnosti dávaly vývoji dělnických spolků na Lounsku jinou tvář než např. na Kladensku.

Jádro práce tvoří třetí až osmá kapitola, které zachycují vývoj dělnických spolků, společenský, politický i kulturní život dělníků a dolních vrstev obyvatelstva lounského regionu od šedesátých let 19. století do konce První Československé republiky. Nej dříve

autor osvětluje celkový vývoj spolků v regionu a poté se zabývá jednotlivými vybranými spolky. Z výkladu vyplývá, že na Lounsku s určitým zpožděním za průmyslovými regiony došlo až v devadesátých letech ke konstituování spolků se sociálně demokratickou orientací a poté od přelomu století začaly vznikat i spolky, které se hlásily k národně sociálnímu proudu. Za důležitý přínos práce považuji upozornění na změny, ke kterým docházelo ve vztahu mezi spolky a politickými hnutími. V meziválečném období se stávaly dělnické spolky většinou pouhým zázemím politických stran, na Lounsku sociální demokracie, národních socialistů a KSČ.

Výběr zkoumaných spolků byl limitován dochovanými prameny, vcelku ale dobře zachycuje jednotlivé typy dělnických spolků, s rozdílnými aktivitami (spotřební družstva, vzdělávací, kulturní, podpůrná nebo tělovýchovná činnost), různou členskou základnou a rozdílným politickým zaměřením. Logické stavbě práce však podle mého názoru neodpovídá zařazení České družiny (s. 167-176), která nebyla dělnickým, ale antisemitsky orientovaným spolkem řemeslníků a živnostníků. Dobře zpracované analýzy aktivit a vývoje vybraných spolků považuji za významný přínos práce.

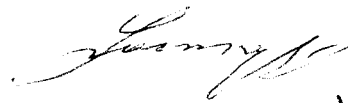
Poslední kapitolu práce věnoval autor létům bouřlivého revolučního vzednutí v letech 1905 a 1920, kdy emancipační hnutí dolních vrstev dosáhlo svých dvou kulminačních bodů. Autorovi se ale nepodařilo ji vhodně provázat s výkladem v předchozích kapitolách. Soustředil se na osvětlení revolučních akcí v listopadu 1905 a prosinci 1920, přičemž ale jeho hodnocení na s. 190 nelze považovat za podložené a formulaci „můžeme rok 1920 klasifikovat, jako pokus o hegemonii dělnictva, či lépe řečeno některých jeho částí nad celou společností“ za neodpovídající realitě.

V závěru práce se autor podnětně pokusil o širěji koncipované zobecnění v podobě úvahy o dvou koncepcích emancipace dolních společenských vrstev. Tu však považuji za

zjednodušující, přikláněl bych se spíše k stanovisku formulovaném autorem na s. 197, že emancipace byla založena na pestrosti konceptů a dodávám i cest, kterými se uskutečňovala.

Celkově předloženou práci, přes výše uvedené připomínky, považuji za dobře zpracovanou a hodnotné historické dílo, které rozšiřuje poznání vývoje dolních společenských vrstev a obohacuje i regionální výzkum Lounska. Zcela odpovídá požadavkům na rigorózní práci a doporučuji ji proto jednoznačně k obhájení.

Praha 28. května 2007.

PhDr. Vlastislav Lacina, CSc.

Historický ústav AV ČR